

ואגב הביאור במשנתנו, מבארת הגמרא כו-א מדוע הוזכר סנדל במקומות נוספים:

“סנדל” דתנן גבי בכורות, שלאחר לידת הסנדל, הולד הבא אחריו הוא בכור לנחלה אך אינו בכור לכהן, לפי שהסנדל נחשב לפטר רחם.

למאי הלכתא נכתב במשנה שהולד הבא אחרי הסנדל אינו בכור לענין חיוב נתינת ה' סלעים לכהן? והרי כיון שיש עמו ולד נוסף שאינו סנדל, הולד הנוסף יפטור את הרחם וברור שבלידה הבאה אין הולד בכור לכהן? (157)

ומיישבת הגמרא: החידוש הוא באותה לידה עצמה! שאם יצא הסנדל ראשונה אין הולד התאום היוצא עמו לאחריו חייב בבכורה, כי הסנדל הוא הפטר רחם, ולכן חידשה המשנה חידוש **לבא אחריו** שהוא בכור לנחלה ונוטל פי שניים בירושת אביהם, אבל, ואין הוא בכור לכהן!

עוד שואלת הגמרא: “סנדל” דתנן גבי

בטומאת נדה ז' ימים. אולם היות וילדה לאחר שקיעת החמה סנדל שהוא ספק נקבה, אין טומאת נדתה טומאה ודאית, אלא היא מונה תחלת נדה גם לאחרון, שמונה מספק פ' יום מהיום השני שהפילה בו את הסנדל, וחוששת שמא הדם שראתה ביום הפ"א הוא דם ימי טוהר. וישנה חומרה מחשש זה אם תראה שוב ביום פ"ח, שבכל נדה אחר ז' ימי נדה באים י"א ימי זיבה שבהם טמאה רק יום אחד, ואשה זו כיון שאין ודאי לנו שההיתה נדה ביום פ', מחמירים עליה בראית יום פ"ח, וטמאה שוב ז' ימים בטומאת נדה.

ונמצא שעקב לידת הסנדל היא מקולקלת למנינה, ואינה יודעת מתי שלמו ימי נדה והחלו ימי זיבה. שאם הסנדל היה זכר ותמו ימי טוהר ביום פ' ללידת הנקבה הודאית, נמצא שהחלו ימי נדה בראית יום פ"א. אולם אם הסנדל הוא נקבה הרי יום פ"א לראשון הוא יום פ' לסנדל, שנולד אחר השקיעה, ודם שראתה ביום פ"א דם טוהר הוא. ורק דם שתראה מיום פ"ב והלאה הוא דם נדה, ורק בתום ז' ימים מדם זה יתחילו ימי זיבה.

נאמר שהבא אחריו הוא בכור לענין נחלה ונוטל פי שניים, וכיון שנולד עם הסנדל ולד נוסף שפוטר הרחם לגמרי גם לענין נחלה לא היה לנולד בלידה שאחר כך להיות בכור כלל. ותירץ, שהתוס' [ד"ה סנדל] הביאו מהירושלמי שגם הולד שעם הסנדל אינו חי, ואם כן אי אפשר לכתוב עליו שהוא בכור שהרי אינו חי. וכמו כן אינו מונע דין בכורה מהנולד אחריו, שרק הנולד חי שלב אביו דוה עליו קובע לדין בכור לנחלה ולא זה שנולד מת. וראה בהערות להלן שיבואר

מתקנת האמוראים נוהגת כל אשה הרואה דם טומאה כזבה גדולה, ואפילו בראיתה הראשונה, אולם משנתנו נשנתה קודם תקנה זו, וכדין תורה.

157. המהר"ם נתקשה מדוע סברה הגמרא שדין הברייתא הוא דווקא לבא אחריו ולא לתאום שעמו. וראה בתוס' בבכורות [מו, א ד"ה המפלת] שתירצו קושייה זו. עוד הקשה מדוע לא הקשתה הגמרא קושייה חזקה יותר, שבברייתא

בהיותה עובדת כוכבים, שאינה מטמאה אז בלידה, וסנדל תלד לאחר שנתגיירה שטבלה לגירותה בזמן הקצר שבין לידת הולד ללידת הסנדל (159). דמייתא קרבן אסנדל בלבד.

אמרוה רבנן קמיה דרב פפא — ומי איתננייהו להני שינויי שטובלת באמצע לידתה בין לידת הולד ללידת הסנדל, ושהסנדל פוטר את תאמו הבא אחריו מהבכורה?

והא תניא: כשהן יוצאין, הסנדל והולד שעמו, אין יוצאין אלא כרוכין! ואם כן, כיצד יכולה לטבול ביניהם? וכיצד הוא פוטר את הולד השני היוצא עמו מהבכורה והרי שניהם יוצאים יחד?

אמר רב פפא: שמע מינה שאין הולד והסנדל כרוכים זה בזה לכל אורך גופם, אלא מכרך כריך ליה ולד לסנדל אפלגיה,

כריתות, שחייבת עליו קרבן יולדת — למאי הלכתא? והרי בין כך צריכה להביא קרבן יולדת משום הולד הנוסף? (158)

ומתרצת: שהחידוש הוא, שאם תלד את הולד הנוסף דרך דופן, שאז פטורה עליו מהקרבן משום שלא ילדה ממקום שמזריעה, ואת הסנדל תלד דרך רחם, בלידה רגילה, דמייתא קרבן יולדת אסנדל, ואפילו שפטורה מלהביא על לידת הולד שיצא דרך הדופן.

ושואלת הגמרא: ולרבי שמעון, דאמר "יוצא דרך דופן ולד מעליא הוא" וחייבת קרבן יולדת גם על ולד שיצא דרך דופן, מאי איכא למימר? שכיון שגם דרך דופן חייבת קרבן חזרה הקושיה שגם אם פטורה על לידת הסנדל, תביא קרבן על הולד הגמור.

ומתרצת: אמר רבי ירמיה: שאם תלד ולד

ותירוץ זה מרווח יותר לשיטת רש"י ביבמות [עח, א] שבטבילת גר לא גזרו רבנן והשאירו את דין תורה. ועדיין יש להקשות לפי מה שכתב המבי"ט [קריית ספר מקואות ב] שבבית הסתרים גם מיעוט המקפיד מעכב מדאורייתא, ואם כן גם מדאורייתא חוצץ העובר וחזרה קושיית הערול"ג. ונראה לתרץ שמדובר שטבלה קודם הלידה ולא קיבלה על עצמה מצוות ולכן לא חלה הגירות, שקבלת מצוות מעכבת, ובין לידת הולד לסנדל קיבלה מצוות והשלימה הגירות. אולם נצרך לפי זה לומר שמועילה טבילה קודם קבלת מצוות, ומהרא"ש ביבמות [פרק ד לא] נראה שצריך להקדים קבלת מצוות לטבילה. ובצפנת פענח [תנינא השמטות 180] כתב שמועילה קבלת מצוות שאחרי הטבילה. אולם הוא סובר שמועילה למפרע, ואם כן גם הראשון נולד בגירות.

האם מודה הבבלי לירושלמי בכך שהולד שעם הסנדל אינו מתקיים.

158. אין להקשות שמחמת הסנדל תתחייב בקרבן נוסף, שבמשנה בכריתות [ט, ב] מבואר שהיולדת ולדות רבים די לה בקרבן אחד לכולם. וראה בחידודי הלכות מה שהקשה בזה.

159. הריטב"א ביאר שמדובר שעמדה בנהר כדי לטבול לגירות ויצא הולד הראשון קודם שהספיקה לטבול, וטבלה מיד אחר שיצא קודם לידת השני. והקשה הערוך לנר כיצד עלתה לה טבילה והרי הולד השני נמצא כבר בבית החיצון, והרי הוא חציצה המעכבת בטבילה. ותירץ, שמדאורייתא רק חציצה ברוב הגוף מעכבת ורבנן הם שהחמירו במיעוט, וכיון שמדאורייתא עלתה לה טבילה חייבת קרבן.

שמגיע ראש הולד רק עד לטבורו של הסנדל¹⁶⁰). ומשלחיה ליה כלפי רישיה, שדוחף הולד בראשו את הסנדל כלפי חוץ, ומטהבור ולמעלה הסנדל אינו כרוך בולד.

ובכך מתורצות הקושיות: **גבי בכורות**, ששינינו שפוטר הסנדל את הולד מהבכורה, מדובר **כגון שיצאו** הסנדל והולד **דרך ראשיהם**, **דסנדל קדים ונפיק**, שחציו העליון, שאינו כרוך בולד, יוצא לבדו ראשונה. וכיון שיצא הסנדל ראשון, רק הוא נחשב כבכור לחיוב נתינת ה' סלעים לכהן, ולא הולד שעמו.

גבי כריתות, ששינינו שאמו חייבת קרבן יולדת על הסנדל, והעמדנו בגיורת שטבלה בין לידת הולד ללידת הסנדל, מדובר **שיצאו** הסנדל והולד **דרך מרגלותיהם**, **דולד קדים ונפיק**, שכשיוצאים קודם הרגלים קודמים רגלי הולד לרגלי הסנדל ובמקרה שטבלה לגירותה לאחר יציאת רוב הולד ולפני יציאת הסנדל, חייבת קרבן רק על הסנדל.

רב הונא בר תחליפא משמיה דרבא אמר:

אפילו תימא שהיו הסנדל והולד **מצומצמין**, ששוכבים לכל אורכם זה לצד זה, אפשר לתרץ. אולם **ואיפוך שמעתתא** שנהפוך את האוקימתות של רב פפא.

גבי בכורות — איירי **שיצאו** דרך **מרגלותיהם** שרק יציאת רוב הגוף נחשבת ללידה!

ולד, דאית ביה חיותא, סריך, מחזיק עצמו בשעת לידה¹⁶¹) **ולא נפיק** ואינו יוצא מיד, אבל **סנדל דלית ביה חיותא שריק**, מחליק, **ונפיל**, ולכן הוא יוצא ראשון, והוא הבכור.

גבי כריתות — איירי **שיצאו** דרך **ראשיה!**

ולד דאית ביה חיותא, מדנפיק רישיה הויא לידה, דקיימא לן "יצא ראשו הרי הוא כילוד", ואין צורך שיצא רוב הגוף. אבל **סנדל**, למרות שראשו יוצא בעת ובעונה אחת עם ראש הולד, בכל זאת, כיון שאין בו חיות אין יציאת ראשו נקראת לידה, שראש בלא חיות הוא כשאר האברים, ורק **עד דנפיק** רוביה, נחשב שנולד ולפיכך יכולה להספיק

לחיים. וקשה לדבריהם מהמבואר בגמרא 'ולד דאית ביה חיותא סריך', הרי שחי הוא ומעכב עצמו מלצאת. **ובתוס' הרא"ש** תירץ שבתחילת הלידה קודם היציאה מודה הירושלמי שהולד שעם הסנדל חי, ורק ברגע הלידה מת מחמת הלחץ שלוחצים זה לזה ביציאה מהרחם. **המהרש"א** הקשה שהגמרא בתחילת העמוד תירצה שהולד שעם הסנדל הוא בכור לנחלה ואינו בכור לכהן, ואם סובר גם הבבלי שמת הוא בלידתו, כיצד יהא בכור לנחלה. ותירץ **המהר"ם** שהתוס' חולקים על פירוש רש"י גם בתחילת העמוד, ומבארים שנאמר סנדל ללמד

160. בגמרא לעיל [כה, ב] מבואר משל לסנדל אדם שסטר את חבירו והחזיר פניו לאחוריו, וגם הסנדל סטרו תאמו וסובב ראשו. והקשה **הריטב"א** אם ראשו של הולד מגיע רק לטבורו של הסנדל כיצד סטרו בראשו. ותירץ, שבתחילת ההריון ככרוכים הם זה ליד זה, ורק לאחר שממעך הולד לסנדל עולה הסנדל ומגיע הולד רק לטבורו.

161. **התוס'** [ד"ה סנדל] הביאו מהירושלמי שהולד שנולד עם הסנדל גם הוא אינו מתקיים ואין בו חיות, אלא רק צורתו שלמה וראויה

גמרא:

תנו רבנן: שליא — תחלתה [בתחלת ברייתה], היא דומה לחוט של ערב [שהוא עבה יותר מחוט השתי] וסופה כשגדילה ומתרחבת — דומה ברחבה לתורמוס! וחלולה — כחצוצרת!

ואין שליא פחותה מטפח!

רבן שמעון בן גמליאל אומר: שליא דומה לקורקבן של תרנגולין⁽¹⁶⁴⁾, שהרקין [המעיים] יוצאין ממנה!

תניא רבי אושעיא, זעירא דמן חבריה:

חמשה דברים שיעורן טפח⁽¹⁶⁵⁾ —

לטבול ולהתגייר בין יציאת ראשו של הולד ליציאת רוב הגוף של הסנדל⁽¹⁶²⁾, ובמקרה שכזה תתחייב בקרבן משום הסנדל שהיתה לידתו לאחר הגירות.

מתניתין:

שליא [שק ההריון, שבו הולד] הנמצאת בבית — הבית טמא משום אהל המת.

ומסבירה המשנה: לא שהבית טמא משום שהשליא עצמה נחשבת ולד. אלא, לפי שאין⁽¹⁶³⁾ שליא בלא ולד, ובודאי יש בה ולד מת, והולד הוא המטמא את הבית.

רבי שמעון אומר: הבית טהור, כי — נימוק הולד עד שלא יצא, ונעשה הולד דם, ונתערב דם הולד בדם הלידה והתבטל בו ברוב, ואין הוא מטמא משום מת.

163. רש"י [יח, א ד"ה שאין שליא] פירש שאין כוונת המשנה שאין כלל בעולם שליא שאין בה ולד, אלא רוב שליות יש בהם ולד, וסומכים על הרוב כדי לטמא. התוס' [שם, ד"ה שליא] חולקים וסוברים שאין כלל שליא בלא ולד.

164. הרמב"ם [איסור"ב י, יג] גרס עבה כקורקבן. נפקא מינה לדינא מהמחלוקת מהי צורת השליא היא, שבהעדר סימנים אלו טהורה האשה מטומאת לידה, ואין הבית טמא בטומאת מת. כתב הרשב"א [תורת הבית ז, ו. כח] שבזמן הזה שאין אנו בקיאים בסימנים אלו החמירו וטמאה כל המפלת שליא בלא חילוק מהי צורתה, ואפילו בשליא הקטנה מטפח.

165. בשו"ת בנין ציון [לג] נסתפק האם חמשת הדברים המנויים בסוגייתנו ששיעורם טפח הוא

שהולד שעמו אינו מתקיים. וראה מה שכתב בזה בחידודי הלכות.

162. כן פירש רש"י [ד"ה היא לידה], וכשיטתו בכל מהלך הסוגיא שהולד שנולד עם הסנדל נשאר חי. כמפורש במה שכתב בד"ה 'למאי הלכתא', כפי שנתבאר בהערה הקודמת. התוס' סוברים כירושלמי שהולד שנולד עם הסנדל גם הוא אינו חי, ולשיטתם פירשו שסוגייתנו סוברת שגם בנפל מספיק שיצא ראשו כדי שיחשב לילוד. וחילוק הגמרא בין הולד לנפל הוא שדווקא נפל השלם באבריו נחשבת יציאת ראשו ללידה, מה שאין כן סנדל שאין לו צורת פנים. וכפירוש זה כתב גם הרמב"ן. פירוש נוסף הביאו התוס' מהר"ח שביאר שבילד חי מספיק שיצא רוב הראש כדי שיחשב לילוד ובסנדל אף על פי שאין צריך רוב הגוף צריך שיצא הראש כולו. וראה להלן כט א.

ואלו הן: שליא, שופר, שדרה, דופן סוכה, והאזוב (166).

א. שליא הא דאמרן, שכל שליא שגודלה טפח, ואם הפילה דבר קטן יותר בודאי שאינו שליא.

ב. שופר — דתניא: כמה יהא שיעור שופר?

פירש רבי שמעון בן גמליאל: כדי שיאחזנו בידו, בארבע אצבעותיו, ויראה מן השופר לכאן ולכאן⁽¹⁶⁷⁾, והשיעור הנצרך לכך הוא טפח. שבגמרא במנחות [מא, ב] מבואר שטפח שיערו ארבעה אגודלים, וכיון שהאגודל רחב משאר האצבעות לא יכוסה שופר שארכו טפח על ידי ארבע אצבעות אחרות⁽¹⁶⁸⁾.

של שדרת הלולב הוא קטן מסתם טפח, ושיעורו חמש שישיות הטפח.

167. הראשונים נתקשו לצורך מה הוסיפה הגמרא "כדי שיאחזנו בידו ויראה לכאן ולכאן" ולא כתבה בקיצור ששיעור שופר טפח. הרא"ש [ר"ה פרק ג', ו] והרשב"א תירצו, שהגמרא ביארה בזה את טעם הדבר ששיעור השופר טפח, שחששו חכמים שהתוקע בשופר קטן יראה כתוקע לתוך ידו, ולכן הצריכו שיהא השופר גדול מכף היד. הטור [אורח חיים תקפו ט] הביא מהרי"ץ גיאיות ששיעור טפח של שופר הוא בטפח שוחק הגדול מסתם טפח, וביאר הבית יוסף [שם, ד"ה ומ"ש בשם] שסבר הרי"ץ גיאיות שרק בטפח שוחק יראה השופר מחוץ ליד אצבעותיו, וזהו מה שלימדנו הגמרא באריכות הלשון, שלא די לשופר בטפח עצב. הריטב"א תירץ, שחידשה כאן הגמרא שאדם שאגרפו גדול מאד ולא יראה שופר שגודלו טפח מחוץ לאחיזת ידו חייב לקחת שופר גדול מטפח, ושיעור טפח נאמר רק לאדם בינוני. וסיים הריטב"א שגם אדם שידו קטנה ושופר הקטן מטפח נראה מחוץ לידו לא יפחות משיעור טפח. נמצא לריטב"א שישנם ב' דינים: א. שיעור טפח בלא קשר לגודל היד. ב. שיראה השופר מחוץ ליד התוקע.

168. בפרי מגדים [משבצות זהב, תקפו ט] כתב שמי שאין לו אלא שופר הקטן מטפח יתקע בו,

מדין תורה בהלכה למשה מסיני, או שיש מהם ששיעור טפח הנצרך בהם הוא מדרבנן. התוס' בסוכה [ז ד"ה סיכך] הוכיחו שטפח סוכה הוא מדאורייתא מכך שנמנה בסוגייתנו, מבואר שסברו שרק שיעורים דאורייתא הוזכרו בסוגייתנו. אולם מהרא"ש [ר"ה כז, ב] שכתב ששופר שהוא אחד מהמנויים בסוגייתנו, צריך טפח כדי שלא יאמרו לתוך ידו הוא תוקע, מוכח שרק חכמים הם שתקנו שיעור זה לשופר. וכן משמע מהגמרא בסוכה [לב] שכתבה שלולב צריך שתהא שדרתו טפח כדי שיוכל לנענע בו, וכיון שעצם הנענוע אינו מדאורייתא כמבואר בסוכה מב, א, אי אפשר שיהא השיעור הנצרך לנענוע מדאורייתא.

166. מדת הטפח מבוארת במנחות [מא, ב] שהיא כדי ארבעה אגודלים, דהיינו ארבע פעמים רוחב האגודל, שהיא האצבע הרחבה באצבעות. ובמידות זמנינו שיערו החזו"א שהוא 67.9 ס"מ, והגר"ח נאה שערו ב 8 ס"מ. אף על פי ששיעור זה הוא לכל הטפחים, מצינו טפח הקרוי עצב, כלומר שהאצבעות דחוקות ומדובקות זו לזו כדרך שמדביק אדם עצב את שפתותיו, ויש טפח הקרוי שוחק, כלומר שנכנס אור בין האגודלים, ושיעורו טפח ומשהו. חמשת הדברים שמנויים בסוגייתנו שיעורים בטפח עצב, מלבד 'שופר' שסובר הרי"ץ גיאיות [מובא בטור אורח חיים תקפו, ט] ששיעורו בטפח שוחק. התוס' [ד"ה שדרה] כתבו שטפח

ומקשה הגמרא: וכי תרתי שמעתתא יש? והרי רק **הדא היא**, שדרת לולב, כי אזוב הוא מתניתא דתני רבי חייא? (170)

ומתרצת: **אמר אביי: אימא "אמר רבי חייא: אזוב — טפח"**. ולא "תני רבי חייא", שלא מתניתא היא, שאמר רבי חייא בשם התנאים אלא רבי חייא מעצמו אמרה, ולכן נחשבת מימרא זו כ"שמעתתא".

ושואלת הגמרא: ותו ליכא יותר מחמשת הדברים ששיעורן טפח?

והאיכא — אהל קטן שהוא טפח באורכו על טפח ברוחבו, על רום טפח, מרובע, ובתוכו כזית מהמת — מביא את הטומאה, לכל חלל האהל, ומטמא את כל מה שבתוכו על אף שאינם נוגעים במת. וכמו כן **והוציץ בפני הטומאה** שאם נמצא כלי על האהל, והטומאה עצמה בתוך האהל חוצץ האהל בין הטומאה לכלי ונשאר הכלי טהור. אך

ג. שדרה, מזה היא? **דאמר רב פרנך אמר רבי יוחנן: שדרו של לולב, ללא העלים שמעליו, צריך שיחא יוצא, למעלה מן החרס — טפח!**

ד. **דופן סוכה** — דתניא: שתיים מהדפנות של הסוכה צריכות להיות כהלכתן, באורך ז' טפחים, אבל דופן שלישית — אפילו אם אורכה רק טפח, כשרה הסוכה.

ה. **אזוב** — דתני רבי חייא, אזוב שבו מזים על המצורע, וכן האזוב הנצרך לשריפת הפרה אדומה⁽¹⁶⁹⁾, שיעורו — טפח!

אמר רבי חנינא בר פפא: דריש שילא, איש כפר תמרתא: תלת דברים שנאמרו במתניתא מפי התנאים, והם שליא, שופר, ודופן סוכה. ותרתי דברים שנאמרו בשמענתא מפי האמוראים, והם שדרה של לולב, ואזוב, שיעורא — טפח!

בשריפת הפרה, שנאמר "ולקח הכהן עץ ארז ואזוב והשליך אל תוך שריפת הפרה" [במדבר יט, ו]. ב. בהזאה מהאפר על הטמא, שנאמר "ולקח אזוב והזה על האהל" [שם, יח]. הרמב"ם [פרה אדומה ג, ב] כתב את שיעור טפח הנצרך לאזוב רק לענין שריפת הפרה, ולא לגבי ההזאה, ובתוס' יו"ט [פרה יא ט] תמה עליו שהרי גם להזאה נצרך שיעור זה. הרע"א והמהרי"ח [שם] כתבו שהרמב"ם כלל את דין ההזאה יחד עם השריפה, וראה במה שכתב בתפארת ישראל [בועז, כז] לקיים קושית התו"ט.

170. כתב הרמב"ן שלסברת הגמרא ש"אזוב" היא מתניתא קשה גם כן מדוע ישנם רק "תלת מתניתא" ולא ארבעה, אלא שהקשתה הגמרא

שיעור טפח בשופר הוא רק מדרבנן, ולפחות יקיים בשופר הקטן המצווה מדאורייתא. המנחת חינוך [תה, ו] חולק וסובר ששיעור טפח מעכב גם מדאורייתא. וראה מה שכתבנו לעיל משו"ת בנין ציון שמקיים את פסקו של הפרי מגדים. ויש לדון גם למנחת חינוך באדם שידו גדולה שכתב הריטב"א שלא די לו בשופר טפח וכמובא בהערה הקודמת, אם יש לאדם זה שופר בגודל טפח בלבד, האם גם דין זה שאדם גדול צריך שופר כפי מידת ידו הוא מדאורייתא, או שרק עיקר השיעור הוא דאורייתא, ושיבלוט מחוץ ליד התוקע הוא רק מדרבנן וכמה שכתב הרא"ש [ר"ה כז, ב] שחששו חכמים שלא יאמרו שתוקע לתוך ידו.

169. בב' מקומות נצרך האזוב בפרה אדומה. א.

ומתרצת הגמרא: **כי קאמרינן** שישנם חמשה דברים ששיעורן טפח — **היכא דכציר מטפח לא חזי**, ששיעור טפח הוא השיעור הקטן ביותר.

אבל הכא, כל שכן דאבן שהיא **בציר מטפח** "יד תנור" הוא, שכאן שיעור הטפח הוא השיעור הגבוה ביותר להחשב ידית, וכל שכן אבן הקטנה מטפח שלא יקצוה ותשמש כולה כידית הכלי.

ושואלת הגמרא: **והאיכא "תנורי בנות"** שעושות הבנות הקטנות⁽¹⁷²⁾, ושיעורן הקטן ביותר לקבלת טומאה הוא **טפח**, ומדוע לא נכתב דין זה בכלל אלו ששיעורם טפח.

דתנן: תנור, בתחילתו, והיינו בתחילת כו-ב יצירתו, הוא אינו נקרא "תנור" ביחס לקבלת טומאה אלא אם כן גובהו לפחות **ארבעה טפחים**. וכמו כן **שיריו**, [שבריו] של תנור גדול שנטמא, ונשבר, אינן נטהרין אלא אם כן לא ישאר ממנו שבר שיש בו **ארבעה טפחים**, **דברי רבי מאיר**.

וחכמים אומרים: במה דברים אמורים שתחילתו של תנור צריך שיהיה בו לפחות ארבעה טפחים כדי לקבל שם "תנור", וכמו כן כשנשבר צריך שלא יהיה שבר שיש בו ארבעה טפחים — **בתנור גדול**, שהוא התנור

אם לא היה האהל גבוה טפח היתה הטומאה שמתחתיו נחשבת כ"טומאה רצוזה" שעולה עד לרקיע, ומטמאה את הכלי שעל גביו, אולם לא היתה מטמאה את המונח בצד הטומאה, ואפילו שהוא בתוך האהל.

ומתרצת הגמרא: **"טפח"** כשלעצמו **קאמרינן** שחמשה דברים שיעורן הוא טפח. אבל **"טפח על טפח"** — **לא קאמרינן!**

וממשיכה הגמרא לשאול: **והאיכא: אבן היוצא מן התנור** [עד] **טפח, ומן הכירה** [עד] **שלש אצבעות** הרי היא **חבור!**

והיינו: שהתנור והכירה העשויים מחרס מטמאים את האוכל הנוגע בהם מגבם. ואם יש לתנור או לכירה ידית, מטמאה אותה הידית המחוברת לתנור כאילו היא התנור בעצמו. אך אם אותה הידית היא גדולה מדי, בדרך כלל מסירים אותה, ולכן אינה נחשבת לחלק מתנור, ואין היא מטמאה את הנוגע בה. ושעורה של הידית הנצרכת לכלי שונה בין תנור לכירה, שלתנור שהוא גדול ויש בו מקום לשפיתת שתי קדירות, נצרכת ידית שאורכה טפח. אבל לכירה שהיא קטנה ואין בה מקום אלא לכירה אחת⁽¹⁷¹⁾, די בידית באורך שלש אצבעות, ואם ארוכה היא יותר נקצצת.

אחת מב' קושיות אפשריות.

לדיני שבת.

171. כן פירש רש"י [ד"ה תנור], התוס' [עמוד ב ד"ה פלוגתא] חולקים ומפרשים שגם בכירה יש מקום לב' קדירות, והחילוק בין כירה לתנור הוא שבכירה שופתים עליה הקדירות ובתנור מכניסים הקדירות לתוכו. וראה בשולחן ערוך [אורח חיים רנג ב] נפקא מינה ממחלוקת זו

172. כן פירש רש"י, התוס' יו"ט [כלים ה, א בכוז] הוכיח שהתוס' חולקים על פירוש זה ומפרשים ש"תנורי בנות טפח" הוא משפט אחד בלא הפסקה, ופרשו תנור שבית קיבולו בגודל טפח, מלשון בן כרך ובן עיר. וראה מה שכתבנו בהערה הסמוכה.